

10.4.2015

Pirkanmaan liitto

ASIA Mieli pide Pirkanmaan maakuntakaavaluonnokseen 2040

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Pirkanmaan maakuntakaavaluonnoksesta 2040.

1. Yleistä

Aluksi toteamme, että maakuntakaavan aineisto on massiivinen paketti maakunnan maankäytön ehdotuksiksi. Maakuntakaavaluonnoksen sisällön hallintaa helpottaisi maakunnan jakaminen esimerkiksi neljään osaan.

Maakuntakaavaluonnoksen kartat ovat niin suurpiirteisiä, että eri toimintoja osoittavien merkintöjen paikantaminen on vaikeaa ja osin mahdotonta. Osa-alueisiin jakaminen auttaisi myös toimintojen sijoittumisen esittelyn havainnoimista ja päällekkäisten toimintojen kokonaisuuden hahmottamista.

Maakuntakaavaluonnoksen kokonaisuuden hallintaa ja eri toimintojen alueellista paikallistamista ja vaikutusten arviointia olisi helpottanut, jos suurimmat kyläkeskittymät olisi merkitty kaavaluonnokseen. Paikalliset päättäjät ja asukkaat joutuvat elämään myöhemmin vahvistettavan maakuntakaavan antamalla mahdollisuuksilla, ehdoilla ja luonnontilaisten alueiden häviämällä.

2. JATKUVAN KASVUN KESTÄMÄTTYYS

Kaavaluonnoksessa Pirkanmaan asukasmäärän arvioidaan kasvavan 120 000 henkilöllä vuoteen 2040 mennessä. Uuden väestön arvioidaan sijoittuvan ennustemallista riippuen 80-94 prosenttisesti Tampereelle ja sen lähikuntien alueille Pirkkalaan, Lempäälään, Kangasalle, Ylöjärvelle ja Nokialle.

Pidämme asukasmäärän lisääntymistä ja muita kasvuennusteita ylimitoitettuina. Toteutuesaan ne kohtelisivat Tampereen ympäristökuntien luonnontilaisia alueita kohtuuttoman raskaasti. Toisaalta kaavaluonnoksessa ei oteta kantaa kasvualueiden ulkopuolelle jäävien kuntien elinkykyyn tai palvelujen säilymiseen.

Mielestämme maakuntakaavaluonnoksen kasvuarviot perustuvat menneiden vuosikymmenten teollisuuden ja työpaikkakäytäntöihin. Luonnoksessa ei oteta riittävästi huomioon teollisuudessa tapahtunutta rakennemuutosta. Nykyinen elektroniikka- ja muu tuotanto voi sijoittua muuallekin, kuin keskitetysti Tampereelle ja sen lähikuntiin. Kasvuennusteista puuttuu muun muassa etätyön antama vapaus valita työpaikka.

2.1. Jatkuvan kasvun ongelmat

Maakuntakaavaluonnoksessa esitetään maankäytön ohjausta yhteiskunnan toimintojen tarpeisiin. Pirkanmaan katsotaan ja halutaan olevan yhden merkittävistä kasvualueista ja maankäytössä kasvuun varaudutaan tehokkaasti. Pidämme puutteena sitä, että maakuntakaavaluonnoksessa ei arvioida mitenkään kasvun hintana olevaa luonnonvarojen, luonnontilaisten alueiden ja viljelyyn sopivan maan hävikkiä.

Näemme maakuntakaavaluonnoksen suurena ongelmana sen, että se lähtökohtaisesti perustuu jatkuvaan kasvuun ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöön. Nykyiseen luonnonvarojen riittävyttä koskevaan tietämykseen nähden uusiutumattomien ja hitaasti uusiutuvien luonnonvarojen käytön minimoinnin ja uusiokäytön tulee näkyä myös maakuntakaavaluonnoksen maankäytön suunnittelussa.

Maakuntakaavaluonnoksessa on useita ehdotuksia, jotka ovat ristiriidassa luonnonvarojen kestävän käytön kanssa. Luonnoksesta puuttuu muun muassa ennakoidun kasvun vaikutus maakunnan hiilitaseeseen. Mielestämme suunnitelman maan- ja luonnonvarojen käytön kasvun vaikutuksia olisi pitänyt arvioida tulevaisuutta varten.

Luonnonvarojen kulutuksen tulemaa olisi voitu yksinkertaisesti havainnollistaa kertomalla prosenttiosuudet ja tekemällä vertailu nykyisen voimassaolevan ja luonnoksena esitetyn maakuntakaavan välillä. Vertailu olisi havainnollistanut asumisen, kaupan, liikenteen, työpaikkojen ja muun infrastruktuurin tuottamia maa-alan menetyksiä sekä kiviaineksen oton, turpeenottovarausten ja muiden luonnonvarojen käytön aiheuttamaa hävikkiä.

Mielestämme maakuntakaavaluonnoksen työpaikkojen ja muun kasvun aluevarausten lisäämisessä ei nähdä riittävästi teollisuuden rakennemuutosta. Vanhaa tuotantoa jää pois ja uutta tulee tilalle, mutta ne ovat sijoitettavissa toimintansa lopettaneille alueille. Tämä säästää luonnontilaisia alueita ja nykyisiä virkistysalueita.

Toimintoja keskittämällä tavoitteillaan ja saadaan liikenteellistä ja muuta synergiaetua. Liian suurten työpaikka- ja teknisten toimien sijoittumisesta tiiviisiin kokonaisuuksiin seuraa epävihiytyisiä, luotaantyyntäviä ja visuaalisesti suorastaan rumia alueita, joiden läpi ja ohi ihmisten on kuljettava ja jopa asuttava niiden keskellä.

Pidämme esimerkiksi Tamperetta ympäröiviä uusia teollisuusaluevarauksia ylimitoitettuina. Maakuntakaavaluonnoksessa työpaikkojen uusien varausten tarve olisi pitänyt suhteuttaa teollisuuden rakennemuutokseen ja kulutuksen vähentämiseen.

Maankäytön suunnittelussa muutamien kuntien alueita on kohdeltu kohtuuttomasti. Toteutuessaan esimerkiksi kaikki Tampereen eteläpuolelle luonnostellut liikenteen ja teollisuuden suunnitelmat jakaisivat Pirkkalan kunnan keskeltä kahtia.

Toteutuessaan Luoteis-Pirkanmaan turpeenoton suunnitellut varausalueet lisättyinä nykyisiin ja jo käytöstä poistettuihin tekevät kulmakunnasta asumiskelvottoman.

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnonvarojen kestävän käytön kannalta pidämme myönteisenä raideliikenteen varausten lisäämistä ja uuden yhteyden esittämistä muun muassa Nokialle. Toisaalta ilmastonmuutosta lisäävän tieliikenteen määrän hillitsemiseksi ei esitetä toimenpiteitä.

3. MAAKUNTAKAAVALUONNOKSEN VAIKUTUKSET NOKIALLE

3.1. Nokian Kaakkurijärvien Natura-alue

Nokian itäosa sisältyy Tampereen aluekehittämisen painopistealueeseen ja luonnoksessa työpaikka-alueen maankäytön suunnitelma näyttää haukkaavan osan Nokian koillispuolen virheralueesta.

Nokian Kaakkurijärvien Natura 2000-alue on kunnan laajin luonnonsuojelualue. Se sijaitsee Tampere-Poritien pohjoispuolella ja Koukkujärventien länsipuolella. Natura-alue perustettiin vuonna 1989 kaakkurin (*Gavia stellata*) suojelemiseksi.

Kaakkuri on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY (Lintudirektiivi) liitteen 1 tarkoittama Suomen vastuulaji. **Direktiivin liitteessä I mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella.**

Vuoden 2010 uhanalaisluokituksessa kaakkuri on silmälläpidettävä (NT) laji.

3.2. Maakuntakaavaluonnoksen vaikutukset Nokian Kaakkurijärvien Natura 2000-alueeseen

Pidämme erittäin huolestuttavana suuntana sitä, että Nokian Kaakkurijärvien läheisyyteen osoitetaan varauksia työpaikka-alueille. Kahdenkymmenen vuoden aikana työpaikka-alueita, kiviaineksen ottoa ja murskausta sekä muuta luontoa tuhoavia ja häiriötä aiheuttavia toimintoja on hivutettu yhä lähemmäs Natura-aluetta. Tämän seuraukset näkyvät jo kaakkurikannan vakavana taantumisena.

BirdLife Suomi hyväksyi vuonna 2012 Nokialta kolme aluetta Pirkanmaan maakunnan arvokkaaksi linnustoalueeksi (MAALI). Tärkein niistä on Nokian Kaakkurijärvien Natura 2000-alue. BirdLife Suomen tavoitteena on saada arvokkaat linnustoalueet säilymään maankäytön paineessa.

Nokian Kaakkurijärvien Natura 2000-alueeseen on hyväksytty noin 500 hehtaaria kaakkurijärvien ympäristöä. Rakentamaton ja paikoin erämainen alue koostuu noin 20 pienestä järvestä ja lammesta, joilla on ollut vakiintunut ja yksi Etelä-Suomen merkittävimmistä kaakkurikannoista.

Nokialaiset lintuharrastajat ovat seuranneet kaakkurien määrän kehitystä ja runsauden vaihtelua 1970-luvulta alkaen. 1990-luvun lopussa kaakkureiden määrä oli runsaimmillaan ja pesiviä pareja oli vuosittain 12. Tämän perusteella alue sisällytettiin Natura 2000-suojeluohjelmaan. Tuolloin alueella oli vielä rauhallista.

2000-luvunvaihteessa lisääntyi alueen itä- ja eteläpuolella tehokas maankäyttö. Alueelle tuli kiviainesten louhintaa ja murskausta, kaatopaikan laajennusta ja moottoriratatoimintaa.

2000-luvun puolivälissä kunta teki kaakkurien keskeiselle pesimäalueelle retkeilyreitit. Nokian luonto vastusti suunnitelmaa virkistyskäytön mukanaan tuoman häiriön vuoksi. Merkityt polut toivat alueelle virkistyskäyttäjät ja koirat, joita pidetään kesällä ja luonnonsuojelualueellakin yleisesti vapaina.

2010-luvulle tullessa kaakkurien pesivien parien määrä oli pudonnut 40 prosenttia ja pesiviä pareja on ollut keskimäärin seitsemän. Kaakkurien haudonta-aika on toukokuun puolivälistä juhannukseen, jonka aikainen lisääntynyt häiriö katsotaan yhdeksi merkittäväksi syyksi lajin taantumiseen.

Myös kaakkurien pesimäalueen läheisyydessä idässä, etelässä ja lounaassa tapahtuva kiviaineksen louhinta ja murskaus, ja sen vaatima raskas liikenne, Koukkujärven jätteenkäsittelyalueen liikenne ja moottoriajorata tuottavat melua ja häiriötä. Kaikkien häiriötekijöiden kuormituksen yhteistä merkitystä kaakkurien taantumiseen ei voi ohittaa.

Kaakkurijärvien erämaisen ympäristön muista pesimälinnuista kalatiira (*Sterna hirundo*), kehrääjä (*Caprimulgus europaeus*), leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*), liro (*Tringa glareola*), metso (*Tetrao urogallus*), pohjantikka (*Picoides tidactylus*), rantasipi (*Actitis hypoleucos*) ja teeri (*Tetrao tetrix*) ovat lintudirektiivin liitteen I lajeja. Näistä metso, teeri ja rantasipi ovat silmälläpidettäviä lintulajeja. Erityisesti metso ja kehrääjä ovat taantuneet alueen kalliometsien häviämisen vuoksi.

Maakuntakaavaluonnoksessa Nokian Kaakkurijärvien Natura-alueelle on osoitettu virkistysalueen kaavamerkintä. Huomautamme, että virkistysalueiden ja eliölajien suojelualueiden tavoitteet ovat keskenään ristiriidassa. Virkistysalueet on tarpeen osoittaa pääosin muualle, kuin häiriöille alttiiden lintu- ja muiden lajien suojeltuun elinympäristöön.

Nokialle on varattu maakuntakaavaluonnoksessa työpaikka-alueita laajasti Kolmenkulman ja Kankaantaan alueiden lisäksi Porintien pohjoispuolelle Kyynijärven alueelle ja Koukkujärventien itäpuolelle. Alueella on jo kiviainesten louhintaa ja murskausta. Toteutuessaan työpaikka-alue söisi Natura-alueen suojavyöhykkeitä ja toisi kaakkurien elinympäristöön kohdistuvan häiriön pysyvästi lähemmäs.

Tämä pakottaa kysymään, halutaanko tässä suojella enemmän teollisuutta, kiviainesten ottoa, moottoriajoja, virkistyskäyttöä vai taantuvaa lintulajia, jonka säilymiseksi suojelualue on perustettu.

Maakuntakaavaluonnokselta on voitava edellyttää taantuvien ja uhanalaistuvien lajien elinympäristöjen säilyttämistä ja häiriötä aiheuttavien toimintojen ulottumattomissa.

Pidämme Nokian työpaikkojen nykyisiä aluevarauksia riittävinä. Kyynijärven työpaikka-alue tulisi sijaitsemaan liian lähellä kaakkurijärvien aluetta. Koukkujärventien itäpuolen osoittaminen työpaikka-aluevaraukseksi kaventaisi kaakkurijärvien suojavyöhykettä ja sen nykyistä virkistysaluetta. Koukkujärven jäteaseman, kiviaineksen louhinnan ja murskauksen ja moottoriratoiminnan tuottamaa häiriötä ei pidä lisätä tuomalla alueelle työpaikkatoimintoja.

Porintien eteläpuolella oleva Kolmenkulman-Kankaantaan työpaikka-alue on vajaasti käytössä ja riittävää nykyisiin tarpeisiin ja työpaikkojen rakennemuutokseen nähden.

Esitämme, että Koukkujärventien itäpuolelle ei osoiteta työpaikkoja ja Kyynijärven ympäristön T-merkityt alueet poistetaan maakuntakaavaluonnoksesta.

3.3. Pinsiönkankaan tekopohjavesivaraus

Pinsiönkankaalle Ylöjärven kunnan alueelle on maakuntakaavaluonnoksessa ehdotettu varausta tekopohjaveden ottoon. Maakuntakaavaluonnoksen kartasta on mahdotonta päätellä alueen tarkkaa sijoittumista, mutta ilmeisesti se ei ulotu Nokian puolelle. Pinsiönkangas on kuitenkin myös nokialaisten virkistysmaastoa.

Pinsiönkangas on seudullisesti tärkeä harjumuodostuma. Yleiskaavassa alue on osin luonnonsuojelualuetta ja osin virkistysaluetta.

Pinsiönkankaan eteläpuolella sijaitsee Pinsiönlähde Ylöjärven, Hämeenkyrön ja Nokian kuntarajojen yhtymäkohdassa. Pinsiönlähde saa vetensä Pinsiönkankaalta suodattumalla ja lähteestä alkava Pinsiön-Matalusjoki virtaa Nokian kunnan alueen lisäksi osin Hämeenkyrön ja Nokian kunnan rajalla ja laskee Jokisenjärveen. Joen valuma-alueen koko on 47,99 km² ja järvisyys 0,88 %.

Pinsiönlähteen ympärillä oleva lehto on suojeltu luonnonsuojelulailla ja Pinsiön-Matalusjoki sisältyy Natura-2000-ohjelmaan. Yläosaltaan jokiuoma on nimeltään Pinsiönjoki, mutta Pertunvaaranajan laskun jälkeen nimi vaihtuu Matalusjoeksi. Joella on pituutta 13,98 km ja Natura-alueen kokonaispinta-ala on 27 ha.

Pinsiön-Matalusjoen Natura 2000-alueella elävät erittäin uhanalaiset (EN) jokihelmisimpukka (*Margaritifera margaritifera*) ja taimen (*Salmo trutta fario*) sekä silmälläpidettävä (NT) saukko (*Lutra lutra*). Pirkanmaalla on jäljellä kaksi jokihelmisimpukan populaatiota, joista Pinsiö-Matalusjoen esiintymä on maamme eteläisin.

Jokihelmisimpukka, taimen ja saukko ovat Euroopan Unionin luontodirektiivin liitteen II ja V Suomen vastuulajeja. **Lajien lisääntymis-, levähdys- ja ruokailupaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää.** Jokihelmisimpukka vaatii elinympäristöltään puhdasta ja happirikasta vettä. Jokihelmisimpukka ja taimen ovat säilyneet joessa jääkauden päättymisestä alkaen.

Pinsiönlähde on yksi Tampereen kaupungin vedenottamoista. Lähteen veden otto on merkittävä uhka Pinsiön-Matalusjoessa eläville jokihelmisimpukalle ja sen väli-isännälle purotaimenelle.

Pinsiönkankaalle suunniteltu tekopohjaveden otto ei voisi olla huonontamatta Pinsiönlähteen veden tilaa. Harjun ominaispiirteet eivät kestä tekopohjaveden edellyttämiä porauksia, sadetuksia ja suodatusmenetelmiä.

Toteutuessaan Pinsiönkankaan tekopohjaveden otto tuhoaisi harjuluonnon ja huonontaisi Pinsiönlähteen veden tilaa. Vedenoton vakavat seuraukset kohdistuisivat Pinsiön-Matalusjoessa elävien erittäin uhanalaisten lajien säilymiseen.

Odotamme maakuntakaavaluonnoksen laatijoilta ja hyväksyjiltä vastuuta uhanalaisten ja Euroopan Unionin vastuulajien suojelua ja elinympäristöjen säilyttämistä niitä uhkaavilta suunnitelmilta.

Esitämme, että maakuntakaavaluonnoksesta poistetaan Pinsiönkankaalle suunniteltu tekopohjavedenoton aluevaraus.

3.4. Tie- ja siltavaraus Taivalkunnasta Harjuniittyyn

Maakuntakaavaluonnoksessa esitetään tieyhteyttä Nokianvirran yli Taivalkunnasta Harjuniittyyn. Tässä ei ole otettu huomioon mahdollisen tien ja sillan vaikutuksia Nokianvirran rotkon geologiaan, luontoon ja maisemaan. Suunniteltu tie- ja siltayhteys rikkoisivat Nokianvirran merkittävää ruhjemuodostumaa ja maisemaa ja hävittäisivät Haaviston rinteiden lehtoa.

Nokianvirran kallioiden vanuutusaikaa on 2000 miljoonaa vuotta vanhaa tulivuoriperäistä ruhjemuodostumaa. Tulivuoriperän kertoo ruhjeen kivilaji, joka on grauvakkaa ja kivilajissa on myös mustaliusketta. Muualla Nokialla yleisin kivilaji on granodioriittia. Alunperin ruhje on ollut nykyistä syvämpi, mutta muun muassa viimeisten jääkausien sulavesien kiintomassat ovat madaltaneet sitä. Nokianvirran ruhje on vaikuttava maisemakokonaisuus.

Nokianvirran pohjoisrannan kallioista Kullaanvuori ja Pöllönvuori sisältyvät Nokian arvokkaihin kallioalueisiin. Niiden väliin sijoittuu Haaviston luonnonsuojelualue, jossa kasvaa runsaasti pähkinäpensasta (*Corylus avellana*) ja vuorilajavaa (*Ulmus laevis*) muun rehevän lehtokasvillisuuden joukossa. Pöllönvuorella on myös pieni kalliokedon luonnonsuojelualue.

Pähkinäpensasta kasvaa Nokianvirran rinteiden luonnontilaisilla osuuksilla lähes koko matkalla. Ennen peltoviljelyyn perustuvaa maataloutta pähkinäpensasta on kasvanut runsaasti Pirkanmaan eteläosissa Nokialla, Pirkkalassa ja Lempäälässä. Niistä on nykyään vain rippeet jäljellä ja ne ansaitsevat tulla säilytetyiksi. Harvinainen pähkinäpensas esiintyy Nokialla miltei pohjoisella äärirajallaan Länsi-Suomessa.

Melon vuonna 1971 valmistunut voimalapato rikkoo pahasti Nokianvirran ruhjeen. Voimalan padon veden nousu hävitti alleen arvokasta luontoa, muun muassa 700 vuorilajavaa ja Emäkosken siihenastisen voiman. Nykytietämyksen ja luonnonympäristöjen arvostamisen valossa Melon padon kaltaiset rakennelmat jäisivät ilman rakennuslupia.

Taivalkunnan ja Haaviston välille suunniteltu uusi silta- ja tieyhteys tuhoaisivat tulivuoriperäistä ja korvaamattoman arvokasta ruhjemuodostumaa ja sen luontoa peruuttamattomasti.

Uhraus olisi liian suuri vain alle kymmenen kilometrin mittaisen matkan tähden.

Esitämme, että Nokianvirran yli Taivalkunnasta Harjuniittyyn suunniteltu tie- ja siltayhteys poistetaan maakuntakaavaluonnoksesta.

4. VESIHUOLLON SUUNNITELMAT

Maakuntakaavaluonnoksessa mainitaan vesihuollon kehittämisen edellyttävän lisää kapasiteettia, parempaa laatua ja toimintavarmuutta. Siihen sanotaan tarvittavan vahvaa yhteistyötä, mikä tarkoittanee Tampereen ympäristökuntien taipumista tekopohjaveden haluavien suunnitelmiin.

Tampereen Veden suunnittelema tekopohjaveden ottoalue Kangasalla ja Pälkäneellä on edelleen maakuntakaavan luonnoksessa, vaikka mainitut kunnat ovat sanoutuneet

suunnitelmasta irti ja vastustavat sitä. Mielestämme mitään hankkeita ei voi toteuttaa kuntien tahdon vastaisesti. Kuntien itsemääräämisoikeutta tulee maakuntakaavassakin kunnioittaa.

Mielestämme luonnoksen vesienhuollon suunnitelman lähtökohdat veden tarpeesta perustuvat liian suuriin kasvuennusteisiin. Veden tarvekin on ylimitoitettu.

Pirkanmaan pintavesien tila on parantunut ja niiden tilaa pitää jo vesipuidedirektiivin edellytysten takia parantaa edelleen. Tampereen kyljessä sijaitseva Näsijärvi on yksi maakunnan suurimmista makean veden altaista. Kun vesien puhtaudesta pidetään huolta, tekopohjavedelle ei ole tarvetta.

Esitämme, että maakuntakaavaluonnoksesta poistetaan Kangasalan-Pälkäneen kuntien alueille suunnitellut tekopohjavesilaitosten aluevaraukset.

5. LUONNONYMPÄRISTÖ JA VIRKISTYSKÄYTTÖ

Mielestämme maakuntakaavaluonnoksen kasvuun varautumisella on liian suuri painotus maankäytön suunnitelmissa. Luonnoksessa kasvualueiden sijoittelun vaikutusta ei huomioida riittävästi olemassa olevan asutuksen viihtyvyyteen, virkistysalueiden riittävyteen, niiden virkistysarvoon sekä luonnon monimuotoisuuden säilymiseen nähden.

Työpaikka-alueet vievät valtavasti maa-alaa, supistavat virkistysalueita ja rikkovat ekologisista käytäviä. Ekologiset yhteydet kutistuvat toisiinsa kytkeytymättömiksi irrallisiksi riekaleiksi.

Maakuntakaavaluonnoksessa puhutaan rakenteesta ja laadullisesti edustavien luonnon ydinalueiden tunnistamisesta. Niitä pidetään tärkeinä. Mielestämme se on kuitenkin riittämätön lähtökohta, sillä se sulkee pois luontokohteiden ennallistamisen mahdollisuuden.

Kaavaselostuksessa puhutaan luonnon monimuotoisuuden tärkeydestä, mutta maankäyttöä havainnoivassa kartassa ne eivät näy samalla painoarvolla. Kaavaluonnos mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden häviämisen jatkumisen, mitä pidämme vakavana asiana.

Mittavien kasvua ennakoivien ehdotusten vastapainoksi olisi pitänyt osoittaa vastaavasti alueita luonnonsuojelua ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä varten. Suomi on sitoutunut monin kansainvälisin sopimuksin luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttämiseen vuoteen 2020 mennessä ja sen tulee näkyä myös maakuntakaavaluonnoksessa.

Kaavaluonnoksessa on esitetty maakunnallisesti merkittävä ekologinen verkko, jonka lähtökohtina ovat Pirkanmaan metsäkasvillisuusvyöhykkeet ja maisemat. Pidämme jo rakenteellisen tarkastelun lähtökohtaa puutteellisena. Metsä-, kallio-, harju-, lehto-, järvi- ja ranta- tai muuta luontoa ei voi rinnastaa maisema-alueisiin eikä maisemilla voi korvata ekologisesti arvokkaiden alueiden puuttumista maakuntakaavaluonnoksesta.

Esimerkiksi Nokialla ekologisesti merkittäväksi on katsottu vain Nokian Kaakkurjärvien Natura-alue, jossa on samalla virkistysaluemerkintä.

Näkemys kunnan rikkaasta luonnosta on kapea-alainen. Kunnan maankäytön suunnittelijat katsovat suunnitelmiansa tueksi ensimmäiseksi maakuntakaavan merkintöjä

Esitämme, että maakuntakaavaluonnoksen arvokkaiden luonnonympäristöjen alueita ja virkistysalueita täydennetään koko maakunnan alueella. Virkistysaluemerkintää ei esitetä häiriöalttiiden tai kulutusherkkien lajien suojelualueille.

6. KIVIAINEKSEN LOUHINTA

Pirkanmaan kallioperä on pääosin yli 2000 miljoonaa vuotta vanhaa ja jopa tätäkin vanhempaa. Kalliot ovat syntyneet pääosin suoraan syvältä nousseesta sulasta ja jähmettyneestä magmasta eli syväkivistä. Pirkanmaalla on myös metamorfomoituneita kivilajeja, jotka ovat kuumuuden ja paineen vaikutuksen läpikäyneitä magmakiviä. Lisäksi Pirkanmaalla on tulivuoriperäisiä kallioita muun muassa Nokialla.

Uusia kallioita syntyy vain sulasta ja pintaan nousevasta magmasta. Uusia harjuja syntyy vain uusien jääkausien seurauksena.

Maakuntakaavaluonnoksen suunnitelmia kiviainesten kaltaisten uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä vaivaa näkemyksen puute niiden riittämisestä tulevaisuudessa. Maakuntakaavaluonnoksessa Pirkanmaalle osoitetaan mittavia varauksia kiviaineksen louhintaan. Tarpeen arviointi perustuu ylimitoitettuun kasvuun.

Nykymuotoisen kallioiden louhinnan voi rinnastaa kiviainesten kertakäyttöön. Kallioiden määrä on tiedossa, mutta kiviaineksen tarvetta ja riittävyttä tai jakautumista eri vuosikymmenille tai vuosisadoille ei arvioida tai mitoiteta.

Esitetty kiviainesten otto on ristiriidassa sekä luonnon monimuotoisuuden säilymisen ja yhteiskunnan edun että yksittäisen ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Louhoshankkeet aiheuttavat liikenneturvallisuuden huononemista, terveyshaittoja ja arvokkaiden luontokokonaisuuksien tuhoutumista.

Luonnoksessa vähätellään asukkaiden hyvinvoinnin merkitystä ja nähdään, että on yhteiskunnan etu, kun louhostoimintaa lisätään Pirkanmaalla. Luonnosta läpivalaisee arvomaailma, jossa liiketalous ajaa ihmisen hyvinvoinnin ohi. Yhdyskuntien tarvitsema kiviainesten otto on syytä järjestää kierrätyksen ja maa-ainespankkien kautta.

Nykyinen louhinta perustuu ”suuruuden ekonomia”- teoriaan, joka löi itsensä läpi 1990-2000-lukujen taitteessa. Kiviainesten otossa suuruuden ekonomia tarkoittaa suurempia louhintakoneita ja kehitystä niiden tekniikassa.

Se mahdollistaa suurten kallioalueiden hävittämistä nopeammin ja pienemmin kuluin. Näin kiviaineksen kaltaisilla yhteisillä luonnonvaroilla tehdään liiketoimintaa, jonka kannalta on hyvä saada kiviainesta kulutettua mahdollisimman paljon. Yhteiskunnan edun kannalta olisi parempi käyttää kiviainesta säästeliäästi ja kierrättää sitä.

Kiviainestenoton ihmisiin kohdistuvat vaikutukset ilmenevät häiriötekijöitä yhdistellessä. Murskaustoiminta, raskaan liikenteen lisääntyminen, yhdyskuntien liikenteen ja logistiikan infra-hankkeet, pöly, melu ja vesien pilaantuminen aiheuttavat haittojen lisääntymistä.

Kiviaineksen otto rikkoo ekologista verkostoa ja aiheuttaa luonnon ydinalueiden pienenemistä ja pirstoutumista.

Maakuntakaavaluonnos heikentää ihmisten ja eläinten elinalueita ja vaikeuttaa liikkumista. Kiviaineksen oton myötä melualueet laajenevat. Suhteellisen hiljaisuuden häviäminen muuttaa luonnon kokemista, mitätöi ratkaisevasti metsien virkistysarvoa ja huonontaa asukkaiden fyysistä ja henkistä hyvinvointia. Nokiallakin on jo runsaasti kiviaineksen oton tuottamaa autiota kuunmaisemaa. Tätä emme Nokian luonnossa halua lisätä.

Esitämme, että maakuntakaavaluonnoksen kiviaineksen ottoon varattujen alueiden osuutta pienennetään vähintään 50 prosenttia Nokian ja koko maakunnan osalta. Uusien kiviainesten ottovarausten sijaan tulee vahvistaa käytöstä poistetun kiviaineksen uusiokäyttöä ja kierrätystä. Luonnonvarojen säästämisen lisäksi syntyy työpaikkoja.

6. TURPEENOTON VARAUSALUEET

Maakuntakaavaluonnoksen kartalla luoteinen Pirkanmaa näyttää lohduttomalta. Maakunnan luoteisosan pinta-alasta lähes kolmanneksen päällä on turpeenoton varausta tarkoittava merkintä. Jo toteutuneeseen turpeenottoon nähden sen lisäys tekee alueella asumisen mahdottomaksi. Turpeenoton varausten nimittäminen luonnonvaratalousalueiksi on harhaanjohtava, kun turpeenoton kaikki tuhoiset seuraukset ovat tiedossa.

Tämä ei liene maakuntakaavaluonnoksen tavoite. Turpeenottovarauksia ei verrata mihinkään aiempiin ottomääriin ja kaivamisen toteutumiseen esimerkiksi kymmenen vuoden tai kahdenkymmenen vuoden periodilla.

Turve on monin tavoin haitallinen energiamuoto. Sen polttoarvo on kaikista energiamuodoista huonoin ja se aiheuttaa eniten ilmastoa lämmittäviä päästöjä. Turpeen kaivuun seurauksena tuhoutuu suoluontoa ja siitä aiheutuu suoluontotyyppien menetystä ja soiden lajiston taantumista. Kaivuu aiheuttaa vesien rehevöitymistä ja vakavia pölyhaittoja.

Turpeenoton alueiden määrä maakuntakaavaluonnoksessa on monin tavoin ristiriidassa Suomen solmimien kansainvälisten ilmastoa koskevien sopimusten ja muiden ilmastonsuojelutavoitteiden kanssa.

Eduskunta hyväksyi 6.3.2015 ilmastolain. Ensimmäistä kertaa lakiin kirjattiin pitkän aikavälin tavoitteet ilmastomuutoksen hillitsemiseksi Suomen osalta. **Sitovana tavoitteena on ilmastopäästöjen vähentäminen vähintään 80% vuoteen 2050 mennessä vuoden 1990 tasoon verrattuna.** Ilmastolaki on hyvä työkalu vähähiilisen Suomen toteutumiseksi.

Vuonna 2014 hyväksytyn Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian mukaan turpeenottoa vähennetään maakunnassa vähitellen niin, että vuonna 2040 turpeella tuotetaan 3,7 % energiasta nykyisen 5–6 prosentin sijaan. Samaan aikaan energian kokonaiskulutusta vähennetään neljänneksellä, joten turpeen käyttö vähenisi strategian mukaan noin 40 % vuoteen 2040 mennessä.

Tätä ei ole lainkaan huomioitu maakuntakaavaluonnoksessa ja pidämme tätä vakavana puutteena.

Mielestämme maakuntakaavaluonnoksen suunnitelmat turpeenoton jatkumisesta ovat katsomista taaksepäin ja menneen maailman energiatuotantoon. Tulevaisuuden katseissa fossiiliset energiamuodot pitää vaihtaa uusiutuvaan energiaan ja uuteen teknologiaan.

Pirkanmaalla on nyt käytössä vajaat 60 turvetuotantoaluetta ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala on runsaat 5000 hehtaaria. Toiminta keskittyy Pirkanmaan pohjoisosiin, jossa on runsaasti latvavesiä. Turpeenoton vesistö päästöt ovat suuret ja latvavesien kautta vesistön kuormitus kulkee alapuolisiin vesiin. Turpeenotto näkyy erityisesti vesistöihin tulevassa kiintoainekuormituksessa ja kemiallisessa hapenkulutuksessa. Tulvahuippujen aikana vesistöihin kulkeutuu noin 90 prosenttia turvepäästöistä, mitä ei lainkaan tilastoida.

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) edellyttää parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttämistä ja parhaan käytännön periaatteen noudattamista, mutta siitä huolimatta turpeenoton alapuoliset vesistöt rehevöityvät. Mittareiden tekniikka yleensä toimii, mutta vain murto-osa turpeenoton alapuolisten vesistöjen valumasta kiertää mittauspisteiden kautta.

Mikäli todelliset päästömäärät olisivat tiedossa, ympäristölupia turpeen ottoon ei olisi annettu vuoden 2000 jälkeen, jolloin ympäristönsuojelulaki astui voimaan. Turpeen otton ympäristöluvat myönnetään edelleen kaivuun todellisia päästöjä tietämättä.

On huomattava, että turvetuotannon kaikki kiintoainees ei kulje mittaussuureiden läpi, päästöt näyttävät jopa kymmenen kertaa kauniimmalta todellisuuteen verrattuna. Tätä koskevia tutkimustuloksia on jätetty julkaisematta. Todellisten vaikutusten kertomatta jättäminen kasvattaa epäluottamusta turvetuottajien omavalvontaa kohtaan.

Nämä vakavat ilmastoon, suoluontoon ja vesistöihin vaikuttavat turpeenoton seuraukset ja riskien seurannan laiminlyönnit tulee ottaa huomioon maakuntakaavaluonnoksen turpeenottoa ja sen varausalueita osoittavissa suunnitelmissa.

Esitämme, että maakuntakaavaluonnoksen turpeenoton varausalueiden määrä pudotetaan 20 prosenttiin aiotusta. Varausalueet tulee sijoittaa niin, että kaivaminen ei vaaranna riekon kaltaisten taantuvien lajien säilymistä, ei sijaitse latvavesillä eikä aiheuta haittaa lähialueiden ihmisille.

LOPUKSI

Maakunnan pitkän tähtäimen suunnitelmien tulee perustua luonnonvarojen kestäväan käyttöön, energiankäytön vähenemiseen ja uusiutuvien energiamuotojen tuotannon lisäämiseen. Tavoitteina tulee olla vähähiilinen yhdyskuntarakenne, ekologisen selkärepun keventäminen ja hiilijalanjäljen pienentäminen koko maakunnan mittakaavassa.

Luonnon monimuotoisuuden, luonnontilaisten ja sen kaltaisten alueiden säilyttäminen tuo maakunnan asukkaille sitä viihtyisyyttä ja hyvää elinympäristöä, jota maakuntakaavaluonnoksessakin korostetaan.

Timo Lepistö
Puheenjohtaja

Kaija Helle
Sihteeri